GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI

Hyrja, qëllimet, objektivat, rezultatet e pritura, shkathtësitë e komunikimit, lidhja ndërlëndore, metodologjia, vlerësimi, si dhe literatura janë të përbashkëta për të gjitha llojet e gjimnazeve.

HYRJE

Shkolla e mesme e lartë është vazhdim i shkollës së mesme të ulët dhe ky nivel shkollimi synon t'i pavarësojë nxënësit dhe të kultivojë tek ata frymën kritike.

Synimet themelore të mësimit në klasën e dhjetë janë: përvetësimi i dijeve, formimi gjuhësor, formimi kulturor, formimi si individ dhe si qytetar. Si synime të lidhura drejtpërdrejt me shkollën e mesme të lartë, do të veçonim zotërimin e gjuhës amtare, njohjen e letërsisë dhe përvetësimin e një kulture.

Shkolla e mesme e lartë kontribuon për formimin kulturor të nxënësve nëpërmjet leximit të teksteve të të gjitha llojeve, po kryesisht të veprave letrare më të njohura. Kjo u bën të mundur nxënësve të krijojnë perspektivën historike të hapësirës kulturore të cilës ata i përkasin. Ato, në të njëjtën kohë, janë edhe realizimet gjuhësor më të mira.

Ajo favorizon formimin e nxënësve si individë përmes aftësimit të tyre në përdorimin e gjuhës amtare, përmes mundësive që u jep nxënësve të strukturojnë gjithnjë e më mirë mendimet, gjykimet dhe imagjinatën e tyre. Si rezultat i punës së bërë në këtë nivel shkollimi, nxënësit arrijnë të organizojnë mendimet e tyre dhe të bëjnë me gojë dhe me shkrim paraqitje që i trajtojnë problemet e trajtuara nga disa pikëpamje.

Përmes njohurive që u ofron nxënësve nga trashëgimia kulturore kombëtare dhe botërore dhe përmes analizës së ideve dhe argumenteve përkatëse ajo kontribuon në formimin e tyre si qytetarë.

QËLLIMET

Në klasën e dhjetë synohet:

- përforcimi i arritjeve të mëparshme
- zotërimi në rritje i përdorimit të gjuhës

- rritja e nivelit të komunikimit me diskurset orale, letrare dhe joletrare
- arritja e kulturës së mendimit të pavarur

OBJEKTIVAT

- Nxënësi do të lexojë, të shkruajë, të dëgjojë dhe të flasë, me qëllim të përvetësimit të informatave dhe zhvillimit të shkathtësisë së të kuptuarit
- Nxënësi do të lexojë, të shkruajë, të dëgjojë dhe të flasë, që të pasurojë të shprehurit dhe të dëshmojë dije për gjuhën, letërsinë dhe kulturën
- Nxënësi do të lexojë, të shkruajë, të dëgjojë dhe të flasë, që të mund të zhvillojë shkathtësitë për mendim kritik dhe vlerësim
- Nxënësi do të lexojë, të shkruajë, të dëgjojë dhe të flasë, me qëllim të krijimit të individualitetit të pavarur dhe të një bote të pasur shpirtërore

REZULTATET E PRITURA

Nxënësi do të zhvillojë shkathtësi të veçanta individuale, njohëse dhe komunikative, duke punuar në grupe po edhe individualisht. Në fund të klasës, ai do të bëjë dallimin në mes diskurseve dhe në mes formave të ndryshme letrare e joletrare. Do të njohë format dhe idetë themelore të letërsisë antike, të Mesjetës dhe të letërsisë se vjetër shqipe. Do të njohë esencat e kulturës tradicionale shqiptare. Do të zhvillojë aftësitë argumentuese dhe vlerësuese për përmbajtjet e zhvilluara. Do të lexojë, të analizojë e të interpretojë krijime letrare të kohëve të ndryshme - të zgjedhura, brenda konteksteve kulturore të caktuara. Do të zhvillojë dijet gjuhësore, kryesisht në aspekt të krijimit dhe analizës së sentencës, të stilistikës gjuhësore etj. Do të kultivojë shijen për letërsinë dhe për gjuhën shqipe dhe do të rrisë interesimin dhe dijen për kulturat e tjera, nëpërmjet krahasimeve dhe shembujve.

Standardet dhe përmbajtjet nga kjo lëndë dhe për këtë klasë, do të realizohen duke u mbështetur në zhvillimin e **shkathtësive të komunikimit** dhe në ngritjen e **vetëdijes së komunikimit**:

I. TË DËGJUARIT DHE TË FOLURIT
II. TË LEXUARIT
III. TË SHKRUARIT

Përmbushja e standardeve që iu referohen këtyre shkathtësive synon pasurimin e një tipari shumë të rëndësishëm për këtë nivel: mendimin e pavarur, reflektimet personale për përmbajtje të caktuara.

I. TË DËGJUARIT DHE TË FOLURIT

Nëpërmjet të dëgjuarit do të zhvillohet:

- aftësia për të parafrazuar
- identifikimi i formave letrare dhe diskurseve letrare e joletrare
- ndjenja për kulturë gjuhësore
- identifikimi i qëllimit të folësit dhe karakterit të informatës
- identifikimi i diskursit (tipit të ligjëratës) dhe i funksionit të tij
- parashikimi e pikave të folësit dhe ngritja e supozimit për vlerat për të cilat flitet
- definimi i qartësive dhe paqartësive
- sinteza e informatave nga burime të ndryshme, ngjeshja, kombinimi dhe kategorizimi i të dhënave, fakteve dhe ideve
- njohja e përdorimit efektiv të gjuhës
- njohja e përmbajtjes, fjalorit ose të folmeve të caktuara (dialektet e ndryshme, të folmet: prishtinase, tiranase etj.)
- lidhja e përmbajtjeve të tekstit letrar me dijet kulturore, me përvojat paraprake dhe me situatat e përditshme
- nxitja e mendimit të pavarur
- marrja e informative dhe mendimeve, si dhe klasifikimi i tyre
- formimi i drejtë i pyetjeve
- përdorimi i trajtave të ndryshme foljore

Nëpërmjet të folurit do të zhvillohet:

- dhënia e informatave dhe mendimeve
- zhvillimi i të folurit ndërveprues (dialogu, debati etj.), në të folur për tekste të ndryshme
- shkathtësia para të tjerëve dhe me të tjerët
- analiza me gojë e teksteve letrare
- rritja e shkathtësive të përdorimit të gjuhës

- zhvillimi i analizave kritike më gojë, në grup dhe individualisht
- zhvillimi i aftësive vlerësuese
- krahasimi i kulturës shqiptare me të tjerat
- pjesëmarrja në grupe për përgatitjen e projekteve ose vlerësimeve
- marrja e përgjegjësisë për detyra të ndryshme
- përfshirja e të gjithë nxënësve në paraqitje gojore
- zhvillimi i aftësisë për analizë të teksteve letrare
- vlerësimi i efektivitetit të punës në grupe
- organizimi i informacionit nga burime të ndryshme, për qëllime hulumtuese

II. TË LEXUARIT

Nëpërmjet të lexuarit do të zhvillohet:

- të kuptuarit e teksteve të ndryshme
- njohja e letërsisë dhe kulturës kombëtare në raport me kulturat e tjera dhe me historinë
- analiza dhe vlerësimi i teksteve letrare të kohëve dhe kulturave të ndryshme
- analiza dhe dallimi i diskurseve të ndryshme
- hetimi i ngjashmërive dhe dallimeve të strukturave të ndryshme letrare e kulturore në letërsitë dhe kulturat e ndryshme
- identifikimi i temave universale dhe atyre nacionale
- njohja e esencave kulturore shqiptare: kultura gojore dhe ajo me shkrim; kultura tradicionale, format dhe ndikimet
- njohja e letërsisë së vjetër shqipe; kontekstit historik, letrar dhe gjuhësor; letërsia dhe shoqëria; letërsia dhe religjioni
- përshkrimi i arketipave letrare e kulturore në tekste të ndryshme
- trajtimi i teksteve letrare nga disa perspektiva kritike
- njohja e letërsisë antike, e kontekstit kulturor përkatës dhe e diskurseve; drama dhe teatri, regjisura
- parafrazimi dhe interpretimi i teksteve të zgjedhura
- verifikimi i formave të drejta gramatikore
- përdorimi i saktë i informatave nga burime të ndryshme dhe verifikimi i tyre
- përdorimi i teknologjisë moderne për qëllime hulumti
- leximi i fragmenteve të teksteve

III. TË SHKRUARIT

Nëpërmjet të shkruarit do të realizohet:

- eseja e llojeve të ndryshme për qëllime përkatëse
- shkrimi funksional, zhvillimi dhe organizimi i idesë dhe strukturës së një shkrimi
- shkrimi individual; dhënia e tiparit individual shkrimit; stilistika gjuhësore
- konstruktimi i teksteve (në shembullin e formave të identifikuara - në trajta të reduktuara)
- zhvillimi i formave të ndryshme të shkrimeve dhe të paraqitjeve;
- analiza e qartë e ideve dhe teksteve përmes shkrimit
- organizimi i idesë brenda një sekuence logjike
- përdorimi korrekt i gjuhës, pikësimit dhe drejtshkrimit
- analiza e shkrimit të të tjerëve
- shkrimi argumentues
- sugjerimi për përmirësimin e një shkrimi
- analiza kritike ndaj një shkrimi të caktuar
- shkrimi si mjet analize, interpretimi dhe vlerësimi
- zbërthimi i koncepteve në terme më të thjeshta dhe më të kuptueshme
- mbledhja dhe seleksionimi i informatave; klasifikimi i tyre sipas rëndësisë
- eseja personale, narrative dhe refleksive

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI 4 orë në javë, 148 orë në vit

Gjimnazi i Përgjithshëm,
Gjimnazi i Gjuhëve,
Gjimnazi i Shkencave Shoqërore dhe
Gjimnazi Matematikë-Informatikë

STRUKTURA E PËRMBAJTJES

Argument:

- Mësimi i diskurseve (ligjërimeve) në planin praktik, qoftë si diskurse të aplikueshme ose pragmatike, qoftë si diskurse letrare, gojore e të shkruara, mundëson një qasje të re ndaj letërsisë: diskurset (mënyrat dhe ngjyrimet e ligjërimit) si sisteme komunikimi dhe si shenjë e modelit kulturor. Në këtë frymë, dija letrare nuk jepet vetëm si qëllim në vete, por në funksion të modeleve kulturore e sociokulturore dhe në funksion të zhvillimi më të mirë të shkathtësive gjuhësore. Edhe dijet teorike vihen në funksion të njohjes praktike dhe të ilustrimit të modeleve të nënvizuara. Po ashtu, ruhen shenjat e ecjes në rrjedhën historike, por jo të tipit të Historisë së letërsisë si metodë sa të tipit të Historisë së modeleve letrare e kulturore. Për shembull, Letërsia e Vjetër shihet kryesish përbrenda kulturës retorike, duke iu referuar varianteve t shfaqjeve konkrete. Kjo mundëson njohjen e saj në planin e destinimit e të funksionit, si dhe në planin e shfaqjeve zhanrore, pa e përjashtuar dimensionin e saj kulturor.
- Mësimi i gjuhës dhe letërsisë në këtë mënyrë e kushtëzon metodën aplikative, e cila bashkërendon njohuritë e dhëna në një sistem, i cili do të duhej të kulmonte me atë që quhet kulturë shkrimi. Shkrimi do të zhvillohet në zhanrin e esesë, në forma të tjera, pastaj si analizë e si koment letrar e joletrar për tekste të caktuara.
- **Vërejtje**: Autorët janë vënë si pika orientuese dhe si ilustrime e jo si qëllim në vete

Tërësitë tematike dhe numri i orëve:
(Kategoritë dhe nënkategoritë)

- *Kulturë tradicionale - 15 orë*
- *Letërsi klasike dhe e Mesjetës - 45 orë*
- *Letërsi e vjetër shqiptare - 60 orë*
- *Kulturë gjuhe - 28 orë*

Synimet themelore në kuadër të tërësive tematike:
- Zhvillimi i diskurseve letrare dhe joletrare
- Njohja e modeleve kulturore

KULTURË TRADICIONALE

- Kultura gojore / Kultura e shkruar (esencat, me një përqendrim te dallimet dhe relacionet ndërmjet diskurseve - interdiskursiviteti)
- *Kanuni*: diskursi kodifikues, diskursi etnik - lexim dhe analizë (edhe gjuhësore)
- Eposi për Mujin dhe Halilin; diskursi epik, tema heroike, eposi dhe mitologjia shqiptare
- Balada dhe përralla shqiptare; diskursi baladik, diskursi përrallor; esencat tematike dhe strukturore

LETËRSIA KLASIKE DHE E MESJETËS

- *Epi i Gilgameshit*: diskursi fantastik; tema e pavdekësisë; hyjnorja, njerëzorja, shtazorja - koment i pjesëve/këngëve të zgjedhura
- Letërsia klasike greke - dimensioni sociokulturor
- Homeri
  Esenca e epopesë: diskursi heroik, tema e luftës (*Iliada*), e kthimit (*Odiseja*); mitologjia dhe historia, kultura dhe historia; miti
- Eskili
  Esenca e tragjedisë, diskursi tragjik
- Aristofani
  Esenca e komedisë, diskursi komik
- Ditirambi, oda, himni; Safo etj., diskurset poetike-përkushtuese dhe personale
- Aristoteli
  Poetika, retorika; esencat teorike: mënyrat, kategoritë letrare – nocionet themelore

- Letërsia e Mesjetës - esencat kulturore
- *Kënga e Rolandit*: relacioni me eposin shqiptar - pjesë/këngë për ilustrim
- Dante Aligieri
  Fillimi i letërsive nacionale; diskursi/teksti alegorik - pjesë të zgjedhura për komentim nga *Ferri*

LETËRSI E VJETËR SHQIPTARE

- Latiniteti - koncepti kulturor; Humanizmi dhe nacionalja
- M. Barleti
  Diskursi historik / diskursi fiksional / diskursi retorik-heroik; Përpunimi i *Parathënies*, komentimi i së paku një Libri nga *Historia e Skënderbeut*
- Kultura e krishterë / Kultura shqiptare
- Kultura retorike
- Letërsia kishtare, diskursi biblik; Letërsia e vjetër
- Konteksti historik dhe kulturor i shkrimit të vjetër shqip
- Shkrimi si dokument / Shkrimi si kulturë letrare
- Letërsia si Retorikë - dimensioni teorik (çështja e zhanrit)
- Librat liturgjikë
- Kodet tematike
- Diskurset kulturore dhe diskurset letrare (retorike)
- Planet poetike (p.sh. te poema e J. Varibobës)
- Statuset autoriale (tipi i autorësisë së tekstit të vjetër)
- Gjon Buzuku
  Meshari: dimensioni kulturor dhe linguistik; Parathënia, parabolat, himnet religjioze, diskursi i përkushtimit shpirtëror - analizë dhe komente letrare, sociokulturore dhe filologjike
- Pjetër Budi
  Veprat në kontekstin kulturor, destinimi, letrarja dhe joletrarja, motivi biblik dhe ai nacional, poezia religjioze - analizë dhe komentim (tekste ilustrative - me zgjedhje)
- Frang Bardhi
  Diskursi apologjik-retorik (*Apologjia e Skënderbeut*) - një copë tekst me zgjedhje; fjalët e urta
- Pjetër Bogdani
  Konteksti i shfaqjes së veprës *Cuneus prophetarum*; *Të primit përpara letërarit, Krijimi i rruzullimit, Këngët e sibilave, Ligjë-*

rata (me zgjedhje) - analizë në planin e diskurseve dhe të figurave retorike

- Jul Variboba
  Konteksti kulturor arbëresh; *Gjella e Shën Mërisë Virgjër*, struktura e ndërliqshme letrare, diskurset - ilustrime, komente me analizë teksti e gjuhe
  Bejtexhinjtë - dimensioni kulturor; strukturat, diskurset dhe temat letrare
- Nezim Frakulla
  Divani; Poetika: vargu dhe ritmika e poezisë; diskursi personal.
- Hasan Zyko Kamberi
  Poezia: kodet tematike, diskursi social dhe ai satirik
- Muhamet Kyçyku-Çami
  Erveheja, poema - struktura, diskursi, tema dashurisë dhe e besnikërisë

KULTURË GJUHE

Orët e kulturës së gjuhës të zhvillohen në lidhje me përmbajtjet nga orët e letërsisë.

- gjuha letrare dhe gjuha e letërsisë, distinksione të nxjerra nga shembujt
- kthim i tekstit të vjetër shqip në shqipe standarde, p.sh.: te Buzuku
- rikapitulim i mbiemrit, punë praktike, tekst kreativ
- ushtrime drejtshkrimi; pikësimi dhe efektet letrare
- sforcime të niveleve gramatikore sipas nivelit të nxënësve
- analiza e teksteve letrare dhe eseja e zhvilluar nga nxënësit në klasë dhe në shtëpi, të mbikëqyret dhe të kontrollohet vazhdimisht në planin gjuhësor, drejtshkrim e gramatikë
- shkrimi i përjetuar i sentencave efektive
- shkrimi i sentencave të kombinuara
- shkrimi i një historie (rrëfimi)
- rishikim kohë pas kohe i pjesëve të ligjëratës
- sprovimi i modeli të ri të sentencës
- domeni stilistik i kombinimit të fjalive, përdorimi dhe teknikat
- rishikimi i modeleve të sentencave bazike dhe hyrje në modelet e sentencave të reja
- udhëheqja e nxënësve në procesin e mendimit dhe të shkrimit

- mësimi i strategjive të shkrimit, si zgjerimi apo reduktimi i sentencës
- shkrimi i sentencave me bashkërenditje dhe me nënrenditje; sentencat e kombinuara qëllimshëm
- zhvillimi i projekteve me shkrim, që përfshijnë të folurit bindës, editorialin, reportin dëshmues (për gjërat e para me sy), esenë hulumtuese, esenë autobiografike, shkrimin eseistik në logjikën shkak-pasojë, rrëfime personale etj.
- ndryshimet historike (fonetike) të tingujve të shqipes, shembuj nga letërsia e vjetër; ndryshime të tjera
- gjuha letrare dhe gjuha e folur
- ushtrimi i përdorimit të drejtë të shkathtësive gramatikore në shkrim; trajtat e pashtjelluara të foljes
- ndajshtimi dhe sentencat me fjali ndajshtuese
- eseja (lloje të ndryshme) si shkrim mbizotërues dhe pasues; pas zhvillimit të njësisë mësimore

GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI **3 orë në javë, 111 orë në vit**

Gjimnazi i Shkencave të Natyrës

STRUKTURA E PËRMBAJTJES

Argument:

- Mësimi i diskurseve (ligjërimeve) në planin praktik, qoftë si diskurse të aplikueshme ose pragmatike, qoftë si diskurse letrare, gojore e të shkruara, mundëson një qasje të re ndaj letërsisë: diskurset (mënyrat dhe ngjyrimet e ligjërimit) si sisteme komunikimi dhe si shenjë e modelit kulturor. Në këtë frymë, dija letrare nuk jepet vetëm si qëllim në vete, por në funksion të modeleve kulturore e sociokulturore dhe në funksion të zhvillimi më të mirë të shkathtësive gjuhësore. Edhe dijet teorike vihen në funksion të njohjes praktike dhe të ilustrimit të modeleve të nënvizuara. Po ashtu, ruhen shenjat e ecjes në rrjedhën historike, por jo të tipit të Historisë së letërsisë si metodë sa të tipit të Historisë së modeleve letrare e kulturore. Për shembull, Letërsia e Vjetër shihet kryesish përbrenda kulturës retorike, duke iu referuar varianteve t shfaqjeve konkrete. Kjo mundëson njohjen e saj në planin e destinimit e të funksionit, si dhe në planin e shfaqjeve zhanrore, pa e përjashtuar dimensionin e saj kulturor.
- Mësimi i gjuhës dhe letërsisë në këtë mënyrë e kushtëzon metodën aplikative, e cila bashkërendon njohuritë e dhëna në një sistem, i cili do të duhej të kulmonte me atë që quhet kulturë shkrimi. Shkrimi do të zhvillohet në zhanrin e esesë, në forma të tjera, pastaj si analizë e si koment letrar e joletrar për tekste të caktuara.
- **Vërejtje**: Autorët janë vënë si pika orientuese dhe si ilustrime e jo si qëllim në vete

Tërësitë tematike dhe numri i orëve:
(Kategoritë dhe nënkategoritë)

- Kulturë tradicionale - 13 orë
- Letërsi klasike dhe e Mesjetës - 35 orë

-Letërsi e vjetër shqiptare - 45 orë
-Kulturë gjuhe - 18 orë
Synimet themelore në kuadër të tërësive tematike:
- Zhvillimi i diskurseve letrare dhe joletrare
- Njohja e modeleve kulturore

KULTURË TRADICIONALE

- Kultura gojore / Kultura e shkruar (esencat, me një përqendrim te dallimet dhe relacionet ndërmjet diskurseve - interdiskursiviteti)
- *Kanuni*: diskursi kodifikues, diskursi etnik - lexim dhe analizë (edhe gjuhësore)
- Eposi për Mujin dhe Halilin; diskursi epik, tema heroike, eposi dhe mitologjia shqiptare
- Balada dhe përralla shqiptare; diskursi baladik, diskursi përrallor; esencat tematike dhe strukturore

LETËRSIA KLASIKE DHE E MESJETËS

- Letërsia klasike greke - dimensioni sociokulturor
- Homeri - Esenca e epopesë: diskursi heroik, tema e luftës (*Iliada*), e kthimit (*Odiseja*); mitologjia dhe historia, kultura dhe historia; miti
- Eskili - Esenca e tragjedisë, diskursi tragjik
- Aristofani - Esenca e komedisë, diskursi komik
- Letërsia e Mesjetës - esencat kulturore
- Dante Aligieri

Fillimi i letërsive nacionale; diskursi/teksti alegorik - pjesë të zgjedhura për komentim nga *Ferri*

LETËRSI E VJETËR SHQIPTARE

- Latiniteti - koncepti kulturor; Humanizmi dhe nacionalja
- M. Barleti
- Diskursi historik / diskursi fiksional / diskursi retorik-heroik; Përpunimi i *Parathënies,* komentimi i së paku një Libri nga *Historia e Skënderbeut*
- Kultura e krishterë / Kultura dhe letërsia shqiptare
- Shkrimi si dokument / Shkrimi si kulturë letrare

- Statuset autoriale (tipi i autorësisë së tekstit të vjetër)
- Gjon Buzuku

Meshari: dimensioni kulturor dhe linguistik; Parathënia, parabolat, himnet religjioze, diskursi i përkushtimit shpirtëror - analizë dhe komente letrare, sociokulturore dhe filologjike

- Pjetër Budi

Veprat në kontekstin kulturor, destinimi, letrarja dhe joletrarja, motivi biblik dhe ai nacional, poezia religjioze - analizë dhe komentim (tekste ilustrative - me zgjedhje)

- Frang Bardhi

Diskursi apologjik-retorik (*Apologjia e Skënderbeut*) - një copë tekst me zgjedhje; fjalët e urta

- Pjetër Bogdani

Konteksti i shfaqjes së veprës *Cuneus prophetarum*; *Të primit përpara letërarit, Krijimi i rruzullimit, Këngët e sibilave, Ligjërata* (me zgjedhje) - analizë në planin e diskurseve dhe të figurave retorike

- Jul Variboba

Konteksti kulturor arbëresh; *Gjella e Shën Mërisë Virgjër,* struktura e ndërliqshme letrare, diskurset - ilustrime, komente me analizë teksti e gjuhe

Bejtexhinjtë - dimensioni kulturor; strukturat, diskurset dhe temat letrare

- Nezim Frakulla

Divani; Poetika: vargu dhe ritmika e poezisë; diskursi personal.

- Hasan Zyko Kamberi

Poezia: kodet tematike, diskursi social dhe ai satirik

- Muhamet Kyçyku-Çami

Erveheja, poema - struktura, diskursi, tema dashurisë dhe e besnikërisë

KULTURË GJUHE

Orët e kulturës së gjuhës të zhvillohen në lidhje me përmbajtjet nga orët e letërsisë.

- gjuha letrare, gjuha e folur dhe gjuha e letërsisë
- kthim i tekstit të vjetër shqip në shqipe standarde, p.sh.: te Buzuku
- ushtrime drejtshkrimi; pikësimi dhe efektet letrare
- sforcime të niveleve gramatikore sipas nivelit të nxënësve

- analiza e teksteve letrare dhe eseja e zhvilluar nga nxënësit në klasë dhe në shtëpi, të mbikëqyret dhe të kontrollohet vazhdimisht në planin gjuhësor, drejtshkrim e gramatikë
- shkrimi i një historie (rrëfimi)
- rishikim kohë pas kohe i pjesëve të ligjëratës
- domeni stilistik i kombinimit të fjalive, përdorimi dhe teknikat
- udhëheqja e nxënësve në procesin e mendimit dhe të shkrimit
- ndyshimet historike (fonetike) të tingujve të shqipes, shembuj nga letërsia e vjetër; ndryshime të tjera
- ndajshtimi dhe sentencat me fjali ndajshtuese
- eseja (lloje të ndryshme) - pas zhvillimit të njësisë mësimore

LIDHJA NDËRLËNDORE

Gjuha shqipe, si gjuhë amtare, është mjeti për krijimin e aftësive të nevojshme komunikative në të gjitha lëndët. Lidhje të drejtpërdrejta vihen me historiografinë (veçanërisht me historinë e kulturës), me edukatën qytetare, me artet etj.

METODOLOGJIA

Mësimdhënësi duhet t'i zbatojë me këmbëngulje metodat që vënë nxënësin në qendër të vëmendjes. Kjo hap rrugë për mësime aplikative. Mësimi duhet të organizohet në seanca që bashkojnë të folurit, shkrimin dhe leximin. Seanca ndryshon në vartësi të synimeve të mësimdhënësit dhe të reagimit të nxënësve.

Do të aplikohen dy mënyra leximi: leximi analitik dhe leximi i shpejtë. Leximi analitik ka si qëllim analiza të hollësishme të objekteve të caktuara dhe mund të aplikohet në tekste të gjatësive të ndryshme. Leximi i shpejtë nënkupton leximin e zakonshëm. Me të nxitet pavarësimi i nxënësve në leximin e teksteve të ndryshme. Raporti ndërmjet këtyre dy tipave të leximit gjatë vitit duhet të jetë i ekuilibruar.

Lidhja ndërmjet leximit e shkrimit duhet të jetë e përhershme, qoftë edhe kur aplikohen shkrime kreative, imituese ose transformuese. Derisa studimi i aplikativ i gjuhës është një element i përbashkët i të gjitha aktiviteteve të parashtruara.

VLERËSIMI

Vlerësimi, që duhet të bëhet gjatë klasës së dhjetë dhe në fund të saj, lidhet me veprimtarinë dhe mjetet me të cilat gjykohet puna dhe arritjet e nxënësve për klasën përkatëse. Meqë klasa e dhjetë paraqet fazën e parë të shkollës së mesme të lartë, edhe parimet, kushtet, metodat dhe mjetet e vlerësimit realizohen në përputhje me standardet ndërkombëtare të vlerësimit për këtë nivel. Kjo nënkupton praktikimin e tipave të ndryshme të vlerësimit, varësisht nga nevoja dhe situatat, siç janë: vlerësimi përcaktues, normativ, i përditshëm, i vazhdueshëm, i brendshëm, i jashtëm, përmbledhës etj.

LITERATURA DHE MJETET NDIHMËSE

1. **Sabri Hamiti**: *Letërsia e vjetër shqipe*
2. **Bahri Beci**: *Gramatika e gjuhës shqipe për të gjithë*

Tekste dhe mjete të zgjedhura nga mësimdhënësit, përmes të cilave ata mendojnë se mund të realizojnë programin